FREIEXEMPLAR

V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK V — DUNAJ, V SOBOTO, 19. VIII. 1950 — ŠTEV. 61 (334)

PRISPEVAJTE ZA

PARTIZANSKI SPOMENIK

V ŽELEZNI KAPLI

Ogromno oboroževanje - težka bremena za ljudstvo - je posledica politike blokov

Politika blokov, ki jo vodijo tako zapadne države z ZDA na čelu kakor tudi Sovjetska zveza, je na Koreji dovedla do vojne in njena posledica je še bolj mrzlično oboroževanje, ki ga v zapadnem svetu izvajajo v znamenju gesla „obramba pred komunistično nevarnostjo", ki je kaj komodno geslo za opravičilo ameriške imperialistične politike.

Te dni smo priča vedno novim ukrepom o povečanju oborožitve. ZDA so poslale državam atlantskega pakta poziv, naj to oboroževanje pospešijo za ceno novih bremen, ki naj se naložijo delovnemu ljudstvu. Stalni odbor atlantskega pakta, ki je pred kratkim zaključil svoje zasedanje, je izdal poročilo, v katerem pravi, da so namestniki dali nalogo posameznim organizmom pakta, naj izdelajo program o „prednosti" za zvišanje in pospešitev proizvodnje nekaterih surovin, ki so bolj nujno potrebne za oboroževanje.

V Londonu so že javili ogromne izdatke za novi oborožitveni načrt, ki predvideva 3 milijarde in 400 milijonov funtov izdatkov v treh letih, in ki ga bodo začeli izvajati s proračunskim letom 1951-1952, skratka s prihodnjim aprilom. Ta oborožitveni načrt bo za 100 odstotkov povečal angleško vojno proizvodnjo. Poleg tega bo v velikem obsegu privedel do reorganizacije angleške industrije, posebno pa mehanične. Opozarjajo tudi, da je to najdražji oborožitveni načrt, ki ga je kdaj začela kaka država. Prav gotovo je, da bodo Angleži kmalu občutili pomanjkanje nekaterih artiklov, ni pa še mogoče trditi katerih najprej, in da bo ta načrt zahteval velike žrtve od angleškega ljudstva.

Ravno tako je francoska vlada javila, da je odobrila spomenico, ki jo bo poslala v odgovor na ameriško noto. V spomenici bo sporočila, kako misli izvršiti ameriški ukaz o povečanju oborožitve.

Značilne so pri tem tudi izjave, ki jih je podal minister za obrambo Jules Moch na seji republiškega sveta, ko je izjavil, da so sedanje vojaške sile v Zapadni Nemčiji „nezadostne za obrambo francoskih mej". Znano je tudi, da je ameriška vrhovna komanda v Nemčiji sklenila, da zviša efektivne sile pomožne policije v Nemčiji na 26 tisoč, od katerih bo 16 tisoč Nemcev. V nemških krogih tolmačijo to odločitev, da so ZDA dokončno opustile načelo razorožitve Nemčije. Pri tem pa poudarjajo, da so tudi sovjetske oblasti v svoji coni oborožile Nemce z ustanovitvijo militarizirane „Ljudske policije". „Tägliche Rundschau", ki izhaja v Vzhodni Nemčiji, piše, da v Zapadni Nemčiji pripravljajo novačenje 300 tisoč mož, ki naj bi tvorili jedro „napadalne vojske".

Tudi holandska vlada je na ameriški ukaz sklenila povečati vojne napore. Do sedaj je vso skrb posvečala Indoneziji, kjer je imela ekspedicijski zbor 120 tisoč mož. Predvidevajo, da bodo vojaški proračun povečali leta 1951. Povečali bodo tudi številčno stanje vojske. Holandska vlada bo pospešila dobavo 150 lovskih letal na reakcijski pogon, ki jih sedaj gradijo v letalskih tovarnah Fokker. Holandska industrija pa bo dobila dovoljenje, da lahko izdeluje nekatere vrste vojnega materiala.

Indija ponovno predlagala posredovanje v korejskem sporu

Indijski zastopnik Sir Bengal Rau je predložil Varnostnemu svetu nov posredovalni predlog indijske vlade. V tem predlogu je predvidena ustanovitev odbora šestih nestalnih članov Varnostnega sveta — Jugoslavija, Indija, Kuba, Ekvador, Norveška in Egipt —, ki naj bi pregledal vse predloge za mirno in pravično rešitev korejskega vprašanja in izdelal statut za združeno in neodvisno Korejo. — Po dosedanjih poročilih je našel ta predlog odobravanje predvsem s strani nestalnih članov VS, poleg tega pa tudi s strani ZDA in Velike Britanije, ki ga smatrajo za prvi praktični predlog za dejansko ukinitev sovražnosti. Brez dvoma je novi indijski predlog našel odobravanje zapadnih sil predvsem zaradi zahteve indijskega zastopnika, da je pogoj za uresničitev njegovega načrta ukinitev sovražnosti in odtegnitev severnokorejskih čet za 38. vzporednik.

Borba za začasno prestolnico Taegu

Zadnji teden so se severnokorejske čete pripravljale na odločilni napad na začasno prestolnico Južne Koreje Taegu in je severnokorejski radio napovedal, da bodo oborožene sile Severne Koreje peto obletnico osvoboditve Koreje izpod japonskega imperializma — 15. avgusta — posebno slovesno obhajale. Pričakovati je bilo, da bodo s posebnimi silami napadle ameriško obrambno črto. In res se je 14. t. m. pričela velika ofenziva proti mestu Taego ter so severnokorejske čete napredovale že do Wegwana, zadnjega mesta pred Taegom. Glavni napad na Taego so izvedle s svojega severnega oporišča ob reki Naktong, hkrati pa so prekoračile reko tudi na drugih mestih in izgleda, da bodo prestolnico napadle tudi z juga.

Baudouin prevzel mesto belgij. vladarja

Pretekli teden sta obe zbornici belgijskega parlamenta izglasovali izročitev kraljevske oblasti princu Baudouinu. Hkrati je odstopila vlada Devieusart-a in je princ Baudouin poveril sestavo nove vlade dosedanjemu ministru za promet Paulu Segersu, ki pa je to nalogo odklonil iz „posebnih vzrokov". Po daljših pogajanjih z vodilnimi politiki treh največjih strank in ko so zastopniki krščanskih socialistov ponovno odklonili nalogo za sestavo nove vlade, je Baudouin končno poveril to nalogo bivšemu zunanjemu ministru Paulu van Zeelandu.

Po zadnjih poročilih je van Zeelandu uspelo rešiti vladno krizo in je sestavil novo vlado. Toda presenetljivo je dejstvo, da mesta ministrskega predsednika ni prevzel on, temveč senator Joseph Pholien, medtem ko je van Zeeland obdržal mesto zunanjega ministra. Člani nove vlade so vsi iz vrst krščanskih socialistov in se domneva, da bo program vlade skoraj popolnoma isti kot program prejšnje vlade. Novo v sedanji vladi je le mesto ministra za Evropski svet in zunanjo trgovino.

Enotna ustava za vso Indonezijo

Indonezijski parlament je z 90 glasovi proti 18 glasovom sprejel osnutek enotne ustave za vso Indonezijo. S tem bo dobila bivša nizozemska kolonija, ki so ji Holandci po večkratnih krvavih sporih podelili neodvisnost, dobila pravno podlago za centralno upravo posameznih otokov.

Posebna mirovna pogodba z Zapadno Nemčijo?

Na zasedanju evropskega parlamenta v Strassburgu je francoski delegat Jacques Bardoux predlagal, da bi zapadne sile sklenile posebno mirovno pogodbo z Zapadno Nemčijo, ker bi bilo to v interesu svetovnega miru in bi se s tem napravil konec negotovosti in vsem prizadevanjem, ki ogrožajo varnost Evrope. — Predlog francoskega zastopnika so v svrho študija predali odboru za splošna vprašanja.

Socialni demokrati proti zopetni oborožitvi Nemčije

Na seji evropskega sveta je med drugimi spregovoril tudi nemški socialni demokrat prof. Carlo Schmid, ki se je odločno zoperstavil izvajanjem tistih govornikov, ki so predlagali postavitev nemške armade za obrambo Zapadne Evrope. Med drugim je dejal: Zahtevajte od nas delovne sile, industrijsko proizvodnjo, politično in gospodarsko sodelovanje, ne pa nemških vojakov.

Trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Zapadno Nemčijo

Pogajanja med Jugoslavijo in nemškimi trgovinskimi predstavniki za sklenitev trgovinskega dogovora so uspešna ter se pričakuje te dni podpis dogovora. Državni tajnik dr. Sonnermann je izjavil: Dobavili bomo znatne količine industrijskih naprav velike vrednosti, med njimi kompletne stroje za livarno bakra. Jugoslavija bo Zapadni Nemčiji dobavljala za polovico vrednosti surove industrijske proizvode, za drugo polovico pa poljedelske pridelke. Po sedanjem stanju bo Jugoslavija dobavljala Zapadni Nemčiji naslednje poljedelske pridelke: 100.000 ton pšenice, 30.000 ton koruze, 60.000 ton ovsa in 50.000 ton ječmena, pa tudi svinje in živino.

Pandit Nehru o korejskem vprašanju

Indijski ministrski predsednik Pandit Nehru je imel pred indijskim parlamentom govor, v katerem je izrazil zaupanje v indijsko politiko do Koreje. V svojem govoru je dejal, da so glavni smotri indijske vlade naslednji: 1. pred spopadom ni bil položaj v obeh conah Koreje perfekten, toda napad so začeli severni Korejci, zato je bilo potrebno, da so se mu uprli; 2. treba je napraviti vse mogoče, da se vojna ne razširi preko meja Koreje ter se je treba izogniti temu, da bi združili druga vprašanja z vprašanjem Koreje. Iskati je treba sredstva, da se napravi konec vojni v Koreji in Korejci sami bodo morali odločati o bodočnosti svoje države.

V zvezi s sprejemom Ljudske republike Kitajske v OZN je Nehru izjavil, da angleško stališče ni samo nelogično temveč tudi nespametno, ker je Anglija priznala LR Kitajsko, a se je potem izrekla proti njenemu sprejemu v OZN. Dejal je dalje, da je bila Koreja razdeljena na dvoje izključno z vojaškega stališča. Indijska vlada ni priznala nobene od obeh korejskih vlad, ker je prepričana, da je bila razdelitev Koreje popolnoma umetna in nerealistična, in da ni hotela napraviti nič, kar bi tudi najmanj prispevalo k utrditvi prisilne delitve naroda, ki želi vzpostaviti svojo enotnost ob prvi priložnosti.

Trygve Lie zadovoljen s svojo mirovno misijo

Generalni sekretar OZN Trygve Lie je izdelal za generalno skupščino Organizacije združenih narodov redno letno poročilo za čas od 1. julija 1949 do 30. junija 1950. Imel je tudi posebno tiskovno konferenco in govor po radiu. Bistvo njegovih izjav pa je, da v primeru kakšnega novega napada ne bo več okleval, temveč bo v roku 24 ur sklical posebno zasedanje Generalne skupščine, na katerem ni mogoče uporabiti veta, ker bi se v Varnostnem svetu z uporabo veta lahko ohromila vsaka akcija združenih narodov.

Glede programa dvajsetletnega miru, ki ga je pripravil letos spomladi, je dejal, da ga bo vključil v dnevni red prihodnjega zasedanja glavne skupščine OZN. Nadalje pa je zadovoljen s prvim delom svoje mirovne misije, drugi del pa da je bil prekinjen po dogodkih na Koreji.

Amerika je zgubila v Aziji na ugledu

„Die Tat“, švicarski desničarski list, objavlja iz svojega urada v Washingtonu naslednje ugotovitve, ki kažejo, kako na zapadu ocenjujejo položaj Amerike v zvezi s korejskim konfliktom. List piše: Po mnenju vodilnih političnih krogov v Washingtonu je nastopila nova faza v korejskem vprašanju, čim se je sovjetski zastopnik spet povrnil v Varnostni svet Združenih narodov. Pričakujejo, da bo Sovjetska zveza z diplomatičnimi manevri poskušala prizadjati Amerikancem poraz. V Washingtonu ni nobena tajnost, da Združeni narodi tudi brez Sovjetske zveze niso tako enotni, kakor jih opazujejo neposredno pri delu v Lake Successu.

Predvsem je bila napoved ameriške garancije za Formozo, ki je bila podana istočasno z izjavo ameriške oborožene pomoči Koreji, označena v OZN kot diplomatična napaka. Domnevajo, da se je Truman za to morda usodno deklaracijo odločil v glavnem zaradi tega, da bi s tem razorožil svoje republikanske nasprotnike, ki ne odobravajo njegove oficielno razglašene politike nevmešavanja. To se je Trumanu sicer posrečilo, a je na drugi strani spravil svoje britanske zaveznike v neprijeten položaj, ker, kakor znano, je Anglija Kitajsko priznala in je prisiljena zavzeti odkrito stališče nasproti Pekingu ali pa ogroziti solidarnost Zapadnih držav.

Na drugi strani pa tudi vse kaže, da Trumanu niti ni uspelo, da bi bil s svojim korakom zadovoljil nacionaliste na Formozi. Na Formozi so ostro napadali ameriško odločitev, ko ji je prepovedala, v skrbi za njeno nevtralnost, da bi napadla Kitajsko. Nastrojenost na Formozi se je proti Amerikancem, odkar žanjejo na Koreji vojaške poraze, prevrgla naravnost do odkrite sovražnosti proti ameriškim mornarjem ter gradbenemu moštvu, ki je zaposleno z graditvijo zračnih oporišč. Amerikance imenujejo „papirnate tigre“ in jih sovražijo kot tujce. To sovraštvo formoških nacionalistov do Amerikancev se od onega komunistov komaj razlikuje.

Naj bi Sovjeti v nekem nepričakovanem trenutku presenetili OZN s posredovalnim predlogom za „konec ognja“ na Koreji, bi postala za Amerikance neprijetna situacija. Če tudi bi Amerikanci želeli konec sovražnosti v Koreji, morajo pa v tem položaju misliti na svoj vojaški ugled, ki je zaradi porazov v Koreji brez dvoma zelo padel. Poročila, ki jih dobivajo v Washingtonu iz arabskih držav, govorijo, da tamkajšno prebivalstvo, tudi ono, ki odklanja komunizem, gleda v zmagah rdečih čet tudi svoje zmage. Indonezijskemu in siameškemu poslaništvu blizu stoječe osebnosti so dognale, da so Amerikanci v obeh teh državah, čeprav jih smatrajo za od komunistov ogrožene, svoj ugled izgubili ter bi ga mogli samo z resničnimi vojaškimi uspehi spet upostaviti. V kratkem pa ni pričakovati kakega učinkovitega ameriškega protiudarca.

Zaradi tega je težko pričakovati, da bi bili Amerikanci v bližnji bodočnosti, dokler doživljajo poraze, pripravljeni na kakoršne koli posredovalne korake.

Angleški pomisleki glede Formoze

Težave so nastale med Anglosaksi. Težave, katerih Attlee kar ni hotel sporočiti javnosti; in sicer, da ni povedal, da so dobile angleške vojne ladje, ki so plule proti Koreji, naročilo, naj se Formozi umaknejo in niti naj ne plujejo med otokom in kitajsko celino. Šele na interpelacijo poslancev vseh strank in zlasti Richarda Crossmana je Attlee to svoje stališče potrdil pred parlamentom.

Kasneje sta morala to angleško stališče še precizirati Ernest Davies, parlamentarni sekretar v Foreighn Officeu in minister Younger še dalje kot ministrski predsednik. Ta je namreč pred parlamentom zastopal stališče, da je Formoza državnopravno še vedno japonsko ozemlje, katerega pripadnost more rešiti edino mirovna pogodba z Japonsko. Čudno je potem, da Mc Arthur nenadoma sede na svoje letalo „Bataan“ in potihem kuje načrte s svojim starim prijateljem Čangkajškom, nato pa Čangkajškova letala nenadoma napadejo kitajsko celino. Po Trumanu proklamirana teza, katero je pred časom izdelal Acheson in po kateri bi bila Formoza nevtralizirana, je šla torej po vodi. V Londonu se boje, da se ZDA „vmešajo“ v kitajsko vojno in pravijo, da bo Maocetung prisiljen uničiti vsaj letalske baze na Formozi.

Anglija je danes v težkem položaju. Ne upa se kritizirati ZDA, ki so v Južni Koreji pred tem, da se odpeljejo nazaj na Japonsko, na drugi strani pa jo odkrito skrbi osebna Mc Arthurjeva zunanja politika in strategija. V današnjem trenutku zastopa London stališče nevmešavanja v notranje zadeve azijskih narodov. Kakor je Anglija pred časom odklonila Nehrujev apel, tako ji ne preostaja sedaj noben drug izhod, kakor da se obrne tudi proti akciji Mc Arthurja. Svojemu poslancu v Washingtonu Siru Oliverju Franku pa je nasvetovala, naj previdno posreduje. Potovanje Harrimana v Tokio smatrajo zato v Londonu kot posledico angleških in drugih zapadnoevropskih pomislekov. Seveda — dodajajo — je še vprašanje, če bo mogel spraviti Trumanov poslanec ameriškega upravnika v Tokiu k pameti.

Zanimivo je tudi dejstvo, da vlada v redakcijah angleških časopisov silen trušč zaradi Formoze. „Observer“ je že pred kratkim zapisal v ostrem uvodniku, da so ZDA brez posvetovanja glede politike na Formozi raztrgale in postavile v nevarnost skupne cilje v Aziji. „Kot prijateljev in partnerjev Amerike je naloga Angležev, da odprto govore z ZDA v tej težki uri.“ Ta vplivni konservativni list svetuje Američanom naj puste LR Kitajsko, da s časom razvije svojo zunanjo politiko. Istega mnenja je „Times“. „Manchester Guardian“ pa je zapisal: „Pakt med Mc Arthurjem in Čangkajškom je udarec proti Zahodu“.

Angleži se torej boje Mc Arthurjevih pustolovščin in so v sedanjem trenutku stopili na pot Indije. Sam nadaljnji razvoj mišljenj pa nam bodo prinesli bližnji dnevi.

Spet novi pojavi koloradskega hrošča

Kakor poroča oddelek za zaščito rastlin pri Kmetijski zbornici, so v zadnjem času odkrili nove pojave koloradskega hrošča v Kočah (Kötschach) v Zg. Ziljski dolini pri Tilliach in Karditsch-Abfaltersbach na Vzhodnem Tirolskem. Čeprav so po istem poročilu žarišča hrošča v krajih Trebinje pri Beljaku, Brnca, Kirchbach, Kriva vrba in Weissbriach uničili, se je hrošč spet na novo pojavil v Trebinji, Krivi vrbi in Kirchbachu.

Zato je v avgustu odrejen ponoven množični pregled krompirišč po vsej Koroški za sredo 23. avgusta.

Ne zamudimo zadnjih priložnosti za iskanje hrošča, kajti v septembru se bo škodljivec zaril v zemljo in se spomladi pojavil še v večji meri.

Pismo iz Slovenski vestnik CELOVEC

XII

JUGOSLAVIJE

Dragi Slovenski vestnik!

Kakor vidiš, nisem pozabil na svojo obljubo. Preko Tebe pozdravljam vse koroške Slovence, ki jih razveseli novica o napredku naše skupne domovine Jugoslavije. Napredek je namreč značilen spremljevalec našega razvoja. Vse, kar ustvarjamo, resda ustvarjamo z napori in mnogokrat z velikimi težavami, a napori nas vedno poplačajo z novimi pridobitvami, Danes bi spregovoril samo nekaj besed o važnem dogodku, ki se je nedavno zgodil pri nas in povzročil povsod v svetu veliko razpravljanja.

Za kaj gre?

Naša ljudska skupščina je junija sprejela nov zakon, po katerem upravljajo državna gospodarska podjetja, delovni kolektivi, to se pravi, delavci sami. Maršal Tito je v skupščini z velikim govorom obrazložil zgod. pridobitve novega zakona, ki je izročil vodstvo vseh naših tovarn in podjetij neposredno v roke delavcev. Tovarne, podjetja in rudnike bodo odslej neposredno vodili delavski sveti, ki jih bodo volili po vsej državi delavci sami. Podrobnosti danes ne bom našteval, ker se bom k temu še povrnil. Posameznosti določa zelo natančno zakon. Odslej prehaja državna lastnina proizvajalnih sredstev, tovarn, rudnikov, železnic itd. postopoma v višjo obliko socialistične lastnine. Ta zakon pa je tudi najboljši odgovor na vprašanje — kje je resnična demokracija? Seveda izvajanje tega zakona ne bo preprosta stvar, ker manjkajo še izkušnje. A vendar pri nas nihče ne dvomi, da bo šlo. S skupnimi napori in z zavestjo skupne odgovornosti bodo delavci naše države obvladali tudi umetnost vodstva svojih tovarn. Tako je resnica, kar je dejal maršal Tito v že omenjenem govoru: **„Naš delovni človek bo imel odslej svojo usodo zares v lastnih rokah.“** Posamezne republike so že razpisale volitve v delavske svete. Taka je torej n a š a d e m o k r a c i j a; njo uživajo delovni ljudje. Resda danes še nimamo vsega, kar bi potrebovali, zato pa pri nas ni ljudi, ki bi ob polnih izložbah samo cedili sline — zaradi pomanjkanja denarja, kot je to drugod, kjer imajo toliko opevano demokracijo — za bogate! Naši listi sedaj že pogosto, skoraj vsak dan, poročajo, kako delavski sveti raznih tovarni posegajo v proizvodnjo.

Druga stvar, ki sedaj zelo zanima vse naše ljudi, je drugo l j u d s k o p o s o j i l o, ki ga je razpisala naša vlada, da bi se pospešila hitrost naše socialistične graditve. Za posojilo je veliko zanimanje povsod, saj nudijo državne obveznice lepe obresti po 5% in še možnost dobitkov. Posojilo je velikega političnega pomena, saj ga bodo dali v glavnem mali ljudje. Ogromno število ljudi se je že obvezalo, da bodo prispevali visoke zneske. Najlepše pri tem posojilu je nedvomno njegova množičnost. Redki so ljudje, ki bi si ne utrgali vsaj 500 ali pa 1000 dinarjev za posojilo. Iz tega se zrcali ljubezen preprostih ljudi do nove Jugoslavije, ki je milijonom malih ljudi resnično svobodna in lepa domovina.

Konec julija meseca je praznovala vsa Jugoslavija pomemben praznik: Dograjena je bila prva avtocesta v Jugoslaviji, ki smo ji dali ponosno ime **„Cesta bratstva in enotnosti“,** saj povezuje med seboj dve največji mesti naše države, Beograd in Zagreb. Ta cesta je bila zgrajena izključno z domačimi silami in z domačim gradivom in z domačimi inženirji. Gradila je mladina in vojska, vseh graditeljev je bilo 350.000 neštete jugoslovanske tovarne so delale za prvo našo avtomobilsko cesto. Zgrajena je bila kjub temu, da so prerokovali, da ne bo nikoli dograjena in da je to samo načrt „domišljavih ljudi“. Pač niso verjeli v nas. V promet smo jo izročili za obletnico V. kongresa KPJ. Zdaj se bo po njej razvijal velik promet. Cesta bo znatno razbremenila železniško zvezo, na njej bodo uvedene stalne avtobusne proge. Najmodernejšo cesto Jugoslavije, dolgo 390 km, bo mogoče prevoziti v 4 urah. Ta cesta bo podaljšana do Ljubljane. Informbiro jo je proglasil za „strateško“ cesto, kot je tudi naše delavske svete razglasil za — fašizem! Kako globoko padejo ljudje, ki so se odrekli resnici!

Naša mladina je komaj dogradila avtocesto in že se je lotila novih del. Vseh kajpak ni moč našteti. Eno največjih del, ki jih letos gradi, je **študentovsko mesto v Zagrebu,** ki bo po načrtu imelo kar 18.000 prebivalcev. Torej ne bo majhna reč. Tu bodo stanovali poleg študentov profesorji in ostalo učno in pomožno osebje; tu bodo postavili vse potrebne zgradbe — rektorat, gledališče, knjižnico, razstavno dvorano, glavno restavracijo, stadion za 20 tisoč gledalcev in veliko število eno- in dvonadstropnih stanovanjskih hiš za bodoče prebivalce. Našim študentom pomagajo tudi tuji — vseh skupaj jih je kar 800. Največ je Francozov, 400, 79 je Nizozemcev, 95 Avstrijcev, so pa tudi Norvežani, Italijani, Angleži, Danci, Švedi, Tržačani in Američani. V francoskih, nizozemskih in nekaterih drugih brigadah so tudi mladinci iz Trinidada, Martiniqua, Indije, Siama, Pakistana, Vietnama, Kitajske, Kolumbije, Južne Afrike, Chileja itd., sami študentje, ki študirajo v Evropi in so se odzvali vabilu, da pridejo v Jugoslavijo in tu spoznajo resnico o naši državi. Pisana družba, kaj?

Tako pri nas delamo, znamo pa biti tudi veseli! Na deset tisoče je pri nas na počitnicah samo šolskih otrok v raznih kolonijah, sploh so vsa naša letovišča zasedena. Za razvedrilo smo si ustanovili v Ljubljani tudi „Veseli teater“. Tak teater imajo že tudi v Mariboru, v Zagrebu in drugih mestih. Trenutno je sicer tudi „Veseli teater“ na počitnicah, toda to mu radi privoščimo. Da nas bo le v bližnji jeseni pošteno zabaval!

Zdaj bi Ti moral povedati še kaj z **II. republiške razstave lokalne industrije in obrti Slovenije,** ki je bila 6. 8. zaključena v Ljubljani. Pokazala je, da so naši izdelki vsako leto lepši in boljši. Povabim Te, da si razstavo ogledaš drugo leto, če si jo letos zamudil!

Silno mi je žal, da mi je spet zmanjkalo prostora. Tudi moje zgovornosti mora biti za danes konec. Lepo pozdravljam Tebe, dragi Vestnik! Sporoči moje iskrene pozdrave vsem, ki poznajo prijatelja koroških Slovencev iz Ljubljane,

Franceta Vičana

Tako po naše govori...

V drugi četi smo imeli mitraljezca Trčka. Širok, močan fant je bil, doma s kmetov, in kar poznalo se mu je, da je doma garal. Govoril je tako počasi, da smo se včasih njegovi izgovorjavi morali kar smejati. Vsaka stvar, o kateri je govoril, se ti je zazdela silno smešna, samo če si opazoval njegov obraz med govorjenjem. Smejali smo se mu, a smo ga imeli radi. Kakih 24 let je imel. Lasje so mu bili vedno razkuštrani in roke niso hotele biti nikoli čiste. Če si jih je še tako umival, so bile nenadoma spet umazane kot prej. Kadar je s širokimi dlanmi prijel za mitraljez, se nam je zdelo, da prijemlje za plug in da bo zdaj s počasnim, mirnim glasom zaklical volu: „Ho-o! Lasebrn!“

Včasih nam je pripovedoval z nerodnimi besedami in silno resnim obrazom, kako je hodil klicat dekleta na vas. Menda je samo enkrat kaj takega poskusil, ker so ga fantje že prvič pošteno premlatili. In ko je tisto, že tolikokrat ponovljeno zgodbo, končeval, se je nerodno smejal, mi pa smo se krohotali na vse grlo.

Po tisti zgodbi smo sodili, da včasih ni bil preveč korajžen in da se je vaških fantov bal. Ko so mu to nekoč med smehom omenili, je zamahnil z roko in zamrmral: „Bal? No, ja, bal sem se, če bi preveč udaril, saj bi kakšnega gobezdača še ohladil lahko.“ Smejali smo se in nismo verjeli. Vedeli pa smo, da je Trček najboljši mitraljezec v bataljonu, da se s položaja ne bi umaknil za nič na svetu. Njegov mitraljez je bil vedno lepo očiščen in se ni nikdar zgodilo, da bi sabotiral. Dober borec je bil, to smo si upali vsi in vsakomur potrditi.

Prav tako strgan je bil Trček, kot mi vsi, samo za spoznanje je bil bolj umazan. Imel pa je nekaj, za kar smo ga zavidali: lepo srebrno cigaretno dozo. „Zaplenil“ jo je nekemu švabskemu oficirju, ko ga je med drugimi prevrnil v borbi. To dozo je imel silno rad in je bil nanjo ponosen. Ne zato, ker je bila srebrna, ampak zato, ker je imela „razburljivo zgodbo“ za seboj. Trček je to zgodbo pripovedoval le ob izrednih prilikah. Takole je bilo:

Naši so v zasedi čakali švabske avtomobile. Trček je imel kot po navadi mitraljez. Avtomobili so se lepo v redu pripeljali in naši so jih, kot se to spodobi, sprejeli z ognjem. Akcija je na vsak način lepo uspela. Med mrtvimi je ležal tudi švabski oficir. Pa si je mislil Trček: „Ta bo imel cigarete.“ Skočil je k njemu in mu začel obračati žepe. V njih je odkril srebrno dozo, polno cigaret. Nenadoma pa se je „mrlič“ zganil, zgrabil preiskovalca okoli vratu, oklenil se ga z vso silo in ga pričel daviti.

Trček je kasneje povedal, da mu je šel srh po vsej hrbtenici ob tistem prijemu. „Mrlič“ pa ga je krčevito stiskal k sebi in davil.

„Ta hudič je držal in stiskal ko obseden!“ je pripomnil Trček vselej. „Če mi ne bi prišel Janez na pomoč, bi me zadavil.“

Od takrat je imel Trček dozo in kadar ga je kdo zanjo „žical“, je dejal, da jo mora imeti žive dni za spomin na takrat, ko ga je hotel „mrlič“ zadaviti.

V četo je prišel lepega dne novinec. Precej visok fant je bil. Vse je izgledalo, da je študent. Temne lase si je česal gladko nazaj. Sploh smo ugotovili, da je pravi „polizanec“. Imel je vse mogoče stvari s seboj. Nahrbtniku se je kar poznalo, da še ni dolgo, odkar je prišel iz trgovine in fantu, da ga je še pred kratkim mati negovala. V partizanih smo imeli čudno navado. Vse novince smo gledali nekako zviška. Tako tudi tega.

„No, bomo videli, kaj bo postalo iz njega.“

„Polizanci niso za v partizane!“ smo govorili in se na tihem muzali.

„Kaj bo le počelo to fante, če enkrat zaropota okoli nas?“

Pa se je pokazalo, da to „fante“, Rudi, le ni kar tako.

Zvečer smo posedali na kamnih okoli ognja in se pogovarjali. Največkrat so pogovori potekali o borbah, o zapljenjenem orožju, malo kdaj pa smo se pogovarjali o domu. Morda smo se bali, da bi nam ne bilo hudo pri srcu, če bi se spominjali nanj. Ko je prišel Rudi, je zvečer tebi nič, meni nič lepo sedel med nas in nas molče poslušal. Ko je videl, kako Trček stresa poslednje praške tobaka in kruha iz žepov, da bi zvil cigareto, je segel v žep in mu ponudil celo. Nam so se vsem ob celi cigareti oči kar razširile. Potem je ponudil še vsem ostalim. „Vraga, cela cigareta!“

Kar žarele so fantom oči, ko so jih prižigali. Novinec se je smejal:

„To sem še iz Ljubljane prinesel; sicer bo pa kmalu zmanjkalo.“

Potem je začel pripovedovati o Ljubljani. Marsikdo od nas je še ni videl. Posebno kmečki ljudje. Pogovarjali pa smo se o njej dostikrat, posebno o tem, kako bo takrat, ko bomo vkorakali v osvobojeno Ljubljano. Zdaj pa je prišel Rudi naravnost iz Ljubljane med nas. Pripovedoval nam je, kako v Ljubljani delajo. Da so Ljubljančani zavedni ljudje, je povedal. On je bil mladinski aktivist. Delali so akcije po Ljubljani, pa so prišli njegovi skupini na sled. Nato je moral oditi v partizane.

Kar buljili smo vanj, ko nam je pripovedoval, kako se pogovarjajo o nas v Ljubljani, kako čitajo naše časopise, kako trosijo po cestah listke in podobne stvari. Ljubljana je ob njegovem pripovedovanju kar oživela pred nami. Pozno smo se zvečer razšli in naslednjega večera smo kar radi videli, če je prišel Rudi med nas. Potem se je spet vrstilo. On je pripovedoval o Ljubljani mi smo pripovedovali o borbah, potem smo mu razkazovali mitraljeze in pištole, ki smo jih v borbah priborili.

Nekega večera pa je potegnil Rudi iz žepa drobno zeleno knjižico in pričel čitati iz nje. Bila je žepna izdaja Prešernovih poezij.

Lepo je čital Rudi. Saj je bil študent. Čital je uvod h „Krstu pri Savici“ in še nekaj drugih pesmi. Poslušali smo ga tako napeto, da so fantje pozabili na čike in je Trček nehal bezati dogorevajoči ogenj.

Bili smo v majhni vasici. Sredi vasi ogenj, za nami temni gozdovi, nad njimi krvavordeče nebo. Le puške so bile naše, drugače nič, prav nič. Dom, kako daleč od nas je bil! Vsak dan smo doživljali nove dogodke. Ko smo zvečer sedeli okoli ognja, nismo vedeli, če bomo mirno prespali noč. Ob ognju pa je čital Rudi:

„Tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti vol'jo vero in postave!“

Večkrat sem sama čitala „Krst pri Savici“, toda zdelo se mi je, da nikoli nisem čutila kaj takega v sebi, kot takrat, ko nam je čital Rudi pri ognju. Pozno smo odšli spat. Trček je šel od ognja tako zamišljen, ko še nikoli.

Naslednji dan je šel Rudi v patruljo. Trček je komaj čakal, da se vrne. Ves nestrpen je drencal okoli. Zvečer, ko se je patrulja vrnila, je stopil takoj k Rudiju in mu začel nekaj praviti.

Rudi pa je le odkimaval. Trček je hodil okoli njega in mu kar naprej govoril. Ves rdeč je bil v obraz, kakor vedno, kadar je govoril za spoznanje hitreje kot navadno. Pristopili smo. Trček se ni niti zmenil za nas.

„Rudi, ti si dober fant, daj mi Prešernove pesmi. Saj ti boš lahko druge dobil.“

„Ne, tovariš, saj sem ti že rekel. Prešerna ti ne morem dati. Raje kaj drugega. Preveč mi pomeni Prešeren, da bi ga dal kar tako.“

„Poslušaj, Rudi, jaz bi ga tako rad imel. Saj... saj ga nočem zastonj. Ti bom že nekaj dal. Če hočeš... dozo ti dam zanj. Ne bi je dal za vse na svetu. Za te pesmi jo dam. No, daj mi jih.“

Takega Trčka še nismo videli. Ne, to prav gotovo ni bil tisti Trček, ki je z mitraljezom žgal po švabih in se veselil kot otrok, ko so padali pod streli, ni bil tisti Trček, ki smo ga poznali kot odločnega borca. Ves se je spremenil, ves mehak je bil. Čudili smo se. Trčkova doza! Vtaknili smo se v pogovor. Vsi vprek smo Rudija pregovarjali, naj vendar da Prešernove pesmi Trčku za dozo. Sicer pa, moram priznati,smo le nekoliko pomišljali, kaj naj bi Trček z njimi počel. Dvomili smo, če jih bo sploh prečital.

Slednjič se je Rudi odločil. „Dobro, dam ti Prešerna, ampak, za dozo ne.“

Trček je prebledel. Za dozo mu jih ne da! Kaj hoče od njega za pesmi? Žalostno je pogledal po svojih raztrganih hlačah, z živo zvezanih čevljih in potem še po Rudijevi dokaj lepi obleki. Rudi pa je izvlekel poezije iz žepa in mu jih porinil v roke.

„Za spomin ti jih dam. Na jih.“

Trček je kar zazijal. „Za spomin? Vzemi še ti dozo za spomin!“

Vso vrednost je nenadoma izgubila njegova doza. Tako srečen je bil Trček kot bi najmanj švaba prevrnil. In tudi nam vsem se je kar dobro zdelo.

Včasih je potem sedel kje na štoru in prebiral pesmi. Počasi je pregibal ustnice, kot je počasi govoril. Kadar smo ga prosili, je poezije posodil, da smo jih glasno čitali. Toda vselej je pripomnil, da moramo paziti na knjižico, ki je zares zelo dragocena stvar.

„Tako po naše govori,“ je nerodno pripomnil in nam vsem se je zdelo, da Prešeren res tako „po naše govori“.

Vida Brest

Simon Gregorčič:

Mojo srčno kri škropite

Mojo srčno kri škropite
po planinskih sončnih tleh,
kakor seme jo vrzite
po doleh in po bregeh.

Pomlad iz krvi rodila
cvetke tisočere bo
ter prijazno mi gojila
svoje nežne hčere bo.

Deve zorne, dečki zali
brali bodo rože te,
v kite bodo jih spravljali,
devali jih na srce.

In srce jim bo ogrelo
cvetje, zraslo iz krvi,
da za rod in dom plamtelo
bode jim do konca dni.

Balada o žarnici

Že prve dni najinega bivanja v celici sva si natančno ogledala sleherni predmet v njej. Ničesar nisva pozabila, noben kotiček ni ostal kamor ne bi segla najina radovednost, ki ni bila nič drugega kot plod dolgih, kakor mora težkih ur. Pod vegasto, črvivo mizo sva našla kos papirja, iz šolskega zvezka iztrgan list, zamazan in zvit lístič, ki ga je vtaknila tja roka najinega prednika. Mračilo se je že, ko sva ga odkrila. Fant, s katerim sem preživljal samoto tistih poletnih dni dvainštiridesetega leta, je stopil ž njim pod okno in ga razganil. Ko ga je z muko prebral, je dvignil glavo in me pogledal.

„Na, ta je pa dobra! Poslušaj: Ker sem nosil partizanom hrano, so sklenili, da me pošljejo tja, kjer ni muh. Tudi prav. Tam ni muh, pa tudi fašistov ne!“ Obmolknil je in se z naglo, sunkovito kretnjo obrnil k mizi. „To ne more biti vse!“ je vzkliknil in še enkrat pretipal mesto, kjer sva našla to čudno pisanje.

Bilo ni ničesar več. Dolgo sva se trudila, da bi uganila, kdo je bil človek — biti je moral preprost in vesel fant —, ki je z nerodno, na pol tiskano, zveriženo pisavo popisal ta koščék papirja. Brivec, ki naju je obiskal po enkrat na teden, ni vedel nič o tem, da bi iz najine celice obsodili koga na smrt. Nemara se je tisti hudomušni fant samo ponorčeval, nemara je storil to v trenutku, ko mu je bilo posebno dolgčas in ko ni vedel, kaj bi počel v tišini štirih sten, kamor so ga vtaknili. Na vsak način naju je ta šala za nekaj ur dodobra zmedla. Obmolknila sva in strmela v zid, najina vročična domišljija pa je med tem opravila vse tisto, kar je bilo še potrebno, da sva bila vso noč kakor na trnih.

Tisti nesrečni listek pa je bil tudi vse, kar sva našla. Dosti ni bilo v celici: dve slamnjači, miza, nizek stol, posoda v kotu za radiatorjem in vrč za umivanje. Stene so bile čiste, še pred nedavnim pobeljene. Okno je bilo visoko pri stropu, bilo je zamrečeno s starimi, zarjavelimi drogovi, skozi katere je bilo videti le koščék neba in pa rob sosednje strehe. Pod je bil lesen, poriban in topel od sonca, ki je ves dopoldne sijalo v celico.

Žarnice, ki je visela na dolgi, popackani žici, nisva opazila. Prav na sredi stropa je bila pritrjena; drobna, podolgovata in vsa zaprašena je le bledo razsvetljevala ozko odmerjeni prostor okoli sebe. Čeprav sva dobro vedela, da ni za nobeno rabo in da ne moreva pri njej prebrati niti časopisnih naslovov, vendar je za naju ni bilo — več kot mesec dni se nisva zavedela, da jo imava v sobi. Sleherni večer, ko se je zmračilo, jo je nekdo prižgal. Čula sva korake, najprej tihe stopinje nekje na oni strani hodnika, potlej vedno bližje in glasnejše, dokler nisva razločila tudi tleska, ki ga je povzročil obrat električnega stikala. Toda najine zavesti ta žarnica ni dosegla, vsaj tisti prvi čas ne. Nekega večera pa sva jo nenadoma opazila.

Tistikrat sva na sprehodu zvedela, da so iz jetnišnice pobrali prvega talca. Bilo je mračno, deževno jutro. Dvorišče je bilo razmočeno, preprezale so ga velike, motno se bleščeče luže, da smo se morali pri hoji omejiti samo na oni del pri zidu, kjer je bil svet malo nagnjen in od koder je voda odtekla. Bili smo pusti in mračni kot nebo nad nami.

Ta dan smo preživeli pod težo nenadnega dogodka. Zvečerilo se je poprej kot po navadi. Dekleta, ki so se doslej sleherni večer, preden so legla, oglasila s tiho, ubrano pesmijo, so tokrat polegla brez nje. Celo fant, ki je čistil hodnik in prinašal vsako jutro kruh, ni več požvižgaval. Bilo je obupno tiho in tesnobno. Ležala sva z zaprtimi očmi. Fant poleg mene se je s hrbtom stisnil k steni, se skrčil, da se je z lasmi dotikal mojega lica in da sem na vratu čutil njegovo toplo sapo. Bilo mu je devetnajst let. Ni mu bilo hudo, ker so ga zaprli, le misel na domače ga je vznemirjala. V teh nekaj tednih me

(Dalje na prihodnji strani)

Tristo dinarjev je stal...

Rodila je prvega otroka, pa ji je umrl. Rodila je drugega; tega ji je zgrizel prašič. Pogreznila se je v globoko žalost. Saj je bila mati.

„Saj ni bil žival... pod svojim srcem sem ga nosila“, je tožila tašči in si s predpasnikom brisala oči. „Pa še na tak način!“

„Bolje je tako, za dekleta, hčer... Rodijo se za pokorščino vsem, služiti morajo vsakomur! Če ubogaš tasta, ni prav svaku. Če poslušaš svaka, ni prav možu. Če daš prav možu, sta nevoljna prva dva... Ženske smo pač nesrečne!“

Kata se je nad taščinimi besedami zamislila. Spomnila se je, da ni bilo prav niti možu niti tastu, ko je v drugo spet porodila deklico.

„Vse bo šlo po zlu... Kdo bo obdeloval zemljo? Naj jaz delam za mlade?“

„Sem mar jaz kriv?“ je prekinil sin očeta. „Tudi sinove bova še imela, mlada sva še...“

„Kriv, kriv... tako ti pravim: ženske niso za težaško delo!“

Bilo je poleti, slavec je prenehal peti in oglasil se je črček. Prišel je čas košnje. Ob večerih je vroča sapa prinašala vonj po travi. Kar je bilo moških v Katini koči, so zavihteli kose, da bi čim prej pospravili tisto malo trave, ki po pomladnem dežju zraste v sončni pripeki po dolinskih in planinskih ogradah.

„Če bo ploha, bo naneslo zemljo in kamenje in deset tovorov sena bo šlo k vragu,“ sta govorila stara dva in priganjala družino.

Naslednji dan so vse ženske, kar jih je bilo v koči, odšle z vilami in grabljami obračat in zlagat stoge. Tudi Kata. Podojila je otroka, zanesla zibelko pred kočo, v senco pod lipo. Nad otrokovim vzglavjem je naravnala zagrinjalo, da ne bi otroku nagajale muhe. Preden je odšla, je zavpila sosedi:

„Hej! Soseda! Jeka! Če se pred večerom ne vrnem s planine, podoji mojo malo! Vsaj na eni strani! In poglej malo nanjo, če ne greš tudi ti kam!“

Breg je strm, ženin korak je težak; le nekaj dni je, kar je vstala iz otroške postelje. Vzpenja se in poganja navzgor, ne bi rada zaostajala za drugimi. Sončni žarki ji silijo v oči, loteva se je slabost. Ko skače s kamna na kamen, jo bolečine v trebuhu zbadajo kakor ostri noži; kosti se ji razmikajo, kot da bi ponovno rodila. Kata ve, da je žena po porodu blizu smrti, pa kaj hoče, saj je rodila le deklico. In stari je ukazal: Vsi na delo, da se seno ne pogubi!

Sonce se nagiba k zatonu. Seno je že v kopicah, moški ga bodo le še zložili v stoge. Prej pa še posedejo, da bodo kaj pojedli. Med njimi se zaganja lastovica za mušico. V žitu petpedika prepelica, nekje zazveni kosa ob osli. Kata je nemirna, neprestano si stiska prsi.

„Ne morem več, dedek! Mleko me tišči...“ reče nazadnje sramežljivo in povešenih oči.

Katin mož se zgane in jo karajoče pogleda. Stari ji vprašujoče in ostro pogleda v oči, se ozre na senene kupe, potem na sonce in ji nevoljno zamahne z roko.

Ko je Kata že nekaj korakov proč, zavpije stari za njo! „Zmešaj prasetu! Pa dobro očisti korito!“

Kata si z roko podpira prsi, ki jih prešinja zdaj vročina zdaj mraz, in se spusti po najkrajši poti navzdol, naglo kot divja koza. Bolečine v križu in hrbtu so otrpnile. Ko pride mimo sosedine hiše, se ji oglasi Jeka: „Dala sem ji, okrog poldne! Mene so pustili doma zaradi sinka in da popazim na živino. Pozneje nisem več šla tja!“

„Revica mala, gotovo sije sonce na zibelko“, reče Kata sama pri sebi in odhiti naprej.

Prašič je bil odrinil vrata svinjaka, se verjetno spreletaval po hiši in dvorišču ter se zdaj na vrtu zabaval s tem, da je ril po krompirju, ki je komaj dobro zrasel.

„Da bi te vrag! Ubil me bo stari!“ se je pridušila Kata in zapodila prašiča iz vrta.

Potem se je ozrla na zibko... poskočila in zavrisnila, kakor da bi jo prebodel z nožem.

V zibki je ležal njen otrok — krvav, raztrgan, na pol zgrizen...

Pred očmi se ji je naredila tema, v njej se je zganilo nekaj kakor pri samici z mladiči — njena roka je zgrabila železne vile. Z okrutno, živalsko naslado je v svoji težki, neznosni bolečini prebadala žival z ostrim železom. Neusmiljeno, zlobno divje... Sleherni krik živali, sleherni curek krvi, ki je brizgnil po njej, sleherni sunek — ko je škrtnilo železo ob živo kost — jo je zbodel in pretresel, hkrati pa je čutila zadoščenje in olajšanje. Potem je porinila krvavega, pobesnelega prašiča k zidu, pomerila — in mu z vso močjo zabodla vile med rebra. Čvrsto se je uprla z nogami ob tla in potisnila vedno globlje in globlje... Predsmrtni krik živali ji je še za hip napolnil ušesa, potem je postajal vedno tišji, bolj zamolkel in pojenjal s slabotnim kruljenjem in grgranjem...

Kakor brez uma se je žena zgrudila ob mrtvem prašiču na tla.

Sonce gre k zatonu. Nežni, rumeni žarki obsevajo bregove in doline, prodirajo v revne koče in božajo kmečke otroke, ki so ostali sami. V siju teh poznih žarkov je siva golota strmih bregov bleščeča in veličastna. Na poljih je že mrak, dviga se vedno više v planino, večerna sapa veje in osvežuje. Zadnji žarki bledijo, ugašajo, umirajo. Mogočno se dvigajo strme stene, vrh planine je še malo rožnat, skoraj bo teman. Nekdo bo umrl, ugibajo v vasi. Tam v dalji nekje zakuka kukavica, v polju se oglaša prepelica, močan pih vetra prinaša iz mlake regljanje žab.

S planine se glasi zamolklo zateglo ukanje utrujenih koscev, odbija se od skal, odmeva v dragi in zatrepeče, kakor da bi obviselo v zraku. Preplašena jerebica plašno začivka nekje v pelinu in vabi svoje mladiče. V tej prednočni svetlobi, ki se spaja z mrakom, so ljudje kakor velikani; zdaj jih vidiš, zdaj jih ne vidiš.

Tudi Katina družina se vrača. Trudni so in lačni, a veseli; seno je pospravljeno, čaka jih večerja. Prvi priteče Švaro, pes. Viha nos, preskoči ograjo, vsrkne zrak in steče... se vrne k družini in se oblizuje.

Ne kadi se iz dimnika, glasu od nikoder... Ko odrine starec leso, smukne pes skozi odprtino, steče k zibelki in porine glavo vanjo.

„Kata! Snaha! Hči!“ Trudni glasovi pretrgajo tišino.

Starka prva opazi psa nad zibelko, zasluti nesrečo, zavpije na pomoč, zastoče...

„Prašič! Pustili smo ga lačnega!“ so zaprepadeni moški.

„Tudi krompir je žrl!“ reče nekdo.

Stopijo k svinjaku in prižgejo žveplenko.

„Kata!“ zavpije mož, ko ugleda ženo, kako leži vsa zlomljena v svinjskem blatu in jo narahlo dregne.

Brezizrazne Katine oči se s težavo odpro, da se prikaže njih belina. Potem jih Kata spet zapre, ker jo zaščemi luč. Boleče, pretrgano hropenje se sliši iz njenih prsi: „Revica... moja...“ in njen vzdih se zlije v neizmerno žalostno tožbo ranjene matere.

„Da bi jo vrag! Tri sto dinarjev je stal!“ nenavadno besno zavpije starec.

Zagledal je zabodenega prašiča, ki so mu vile do ročaja tičale v mesu.

B. J.

Fran Eller:

DOBRAČ

Široko zleknjen pred nami, Dobrač,
sloniš po starem, ti sleme čudaško!
Gospoda nemška te kliče drugač:
prekrščen ji služiš v „Planino beljaško“.

A nam ostaneš, kar vedno si bil:
Dobrač... brez dobov, še malo ne dober...
Si res velikan se v kamen živ
izrodil kedaj, začaran si Ober?

Usode ti naše ni kajsi mar:
le grušča nam ostrega drče in lazi,
voda hudournih spuščajo v dar,
suh sneg z opasti se vsiplje in plazi.

V davnini za pleča te zgrabil nekoč
potres je blazen — pričajo spisi —;
slabo nas tvoja je sčitila moč,
obnesel junaško takrat se nisi.

V osrčju prejeden na dvoje si šel,
cel bok si zgubil; ta z gromom zgreznil,
čez trge, vasi se, gradove sesel,
pokopal, z gomilo jih je zaveznil.

Še danes pod stenami grob nasut
v pečevju se divjem pne in kopiči,
le vres po zvalinah mu raste rud,
nad robom temni krakajo ptiči. —

Sicer pa lepo se mi ujemaš v svet:
podoba si naša, tovariš nam vreden...
Kmet naš, za luč in svobodo vnet,
ko vrh tvoj sončen je ves in razgleden.

In prav kakor ti tudi mi polni trm,
vsaksebi težimo v skladeh neubranih:
do bratov z juga v greben gremo strm,
na ono stran v legah visimo predanih.

Drobi se tebi telo in nam:
ti skalo za skalo, mi čela gubimo.
Potresi so klali, nas vili k nogam,
a zrušili niso. Še smo, še stojimo

in silo trpimo, kot ti jo trpiš
ime čez noč nam gospoda je vzela.
Več nismo, kar smo... Na vrat nam in križ
kričečo je zaplato tujo pripela.

BALADA O ŽARNICI

(Nadaljevanje s 3. strani)

je seznanil z vsakim posebej. Zelo rad je imel najmlajšo, petletno sestrico, ki si je minulo zimo, ko sta se skupaj sankala, zlomila nogo; ko so prišli ponj, se ji je še vedno poznalo. Ni mogel pozabiti, da je on kriv te njene nesreče in v zaporu ga je sestrina hiba pekla bolj kot vse drugo. Rad je govoril. Tak večer bi preklepetala.

Danes pa ni zmogel niti besedice. Iz mesta ni bilo čuti nič drugega kot zamolklo drdranje voz.

Čez hip sem začutil, da se je njegova roka dotaknila moje. Bila je vroča in potna. Dejal je: „Že spiš? Jaz ne morem. Ves čas moram misliti na tistega fanta, ki so ga odpeljali. Še dan prej sva govorila. Pravil je, da nimajo čisto nič proti njemu in da ga bodo v kratkem izpustili.“ Utihnil je in se počasi dvignil. Vzel je iz žepa cigareto, si jo prižgal in se s priprtimi očmi zastrmel v ugašujočo vžigalico.

Potem je povzel: „Še preden se je zavedel, čemu so ga prišli budit, je bil že zunaj. Nihče ni mislil, da pojde v smrt, da ga ne bodo več videli. Najmanj pa je mislil na to on sam. Celo smejal se je.“ Prestopil je še nekaj korakov, potem se je ustavil in se zazrl skozi okno. Nekje v bližini je veter loputal z oknicami. Spodaj se je menjavala straža. Bil je nemiren, bled in sijočih, široko razprtih oči. Po kratkem premolku je zopet spregovoril:

„Rekli so mi, da je tistikrat žarnica na stropu zanihala in da ni jenjala, dokler niso utihnili koraki na hodniku...“

Ta hip sva se oba hkrati ozrla proti stropu. Drobna, zaprašena žarnica je negibno visela na tenki, dolgi žici. Na steklu ji je kot svetel madež lepela komaj vidna mušica.

Le malo dni kasneje so odvedli zopet tri talce. Celica, od koder so jih vzeli, je bila sicer v istem nadstropju, toda čisto na drugem koncu trakta, v dolgem, temnem hodniku, kjer je bilo zmerom najbolj tiho in kamor je še tisti veseli fant, ki je vsako jutro prižvižgal mimo vrat, le nerad obrnil svoj korak. Bilo je po enajsti uri, ko so prišli ponje. Slišala sva trde, nagle udarce podkovanih čevljev. Drugo jutro, ko smo odhajali na sprehod, je bil hodnik, od koder so jih pobrali, še temnejši in še bolj pust. Nobenega glasu ni bilo od tiste strani.

Zvečer sva legla že zgodaj. V obeh je bila samo ena želja: da bi hitro zaspala in da bi bilo čimprej jutro. Luč nad najinima glavama je svetila s svojo medlo, žalostno svetlobo. Na zamazanem steklu žarnice je še vedno lepelo telo poginule mušice, droben, svetel madež, ki je vztrepetal, če si le na rahlo udaril s pestjo po zidu. Bila je prilepljena samo za eno krilo, drugo je viselo navzdol, prosojno in čisto.

„Tudi ta bo zanihala, komaj opazno, brez volje, potem pa bo postalo to njeno gibanje vedno silnejše, razmah zmerom večji in v trenutku, ko se bodo odprla vrata...“ Ni končal. Vstal je in sedel na stol, na katerem je imel zloženo obleko. „Dovolj o tem! Naj vrag vzame to luč! Pomeniva se o čem drugem...“

Pozno v noč je presedel na stolu. sključen, z glavo na dvignjenih kolenih; niti za trenutek ni utihnil. Ker ni mogel zaspati, je hotel imeti budnega še mene. Ponoči sem se še dvakrat prebudil. Ležal je na hrbtu, z eno roko se je krčevito oklepal odeje, z drugo je v spanju tipal po steni. Bolestno stisnjene ustnice so mu spačile lice.

Ves naslednji teden je curkoma lilo. Napetost, ki naju je dotlej mučila, se je polegla. Bilo je zopet prijetno v tišini. Pripovedoval mi je o dekletu. ki jo je spoznal minulo pomlad, o Tinki, ki je imela temno, kodrasto glavo in čudno dobre oči. Ko je govoril o njej, so mu besede sproti uhajale, da kmalu sam ni več vedel, kaj je bilo resnično in kaj plod fantazije. Nekega večera mi je priznal, da jo pozna samo na videz. Nasmehnil se je in me postrani pogledal.

„Tako je lepše kakor v resnici,“ je dejal. Večer je bil tišji kot sicer. Skozi okno je vel v celico hladen jesenski veter. Čutila sva ga na rokah, na obrazu, mršil nama je lase in vrtinčil dim najinih cigaret. Slaboten šum nekje v oddaljenem koncu hiše naju ni zmotil. Čez trenutek pa je ta šum narasel, rezek udarec podkovanih čevljev je pretrgal tišino, zarožljali so ključi in v bližini je nekdo s truščem zaloputnil vrata. Dvignil sem glavo. Dolga, nad najinimi ležišči pritrjena žica se je zganila, medlo, kakor brez volje, zanihala in čim bližje so bili koraki, večji je bil njen razmah in silnejše je bilo gibanje drobne podolgovate in zaprašene žarnice...

Milan Šega

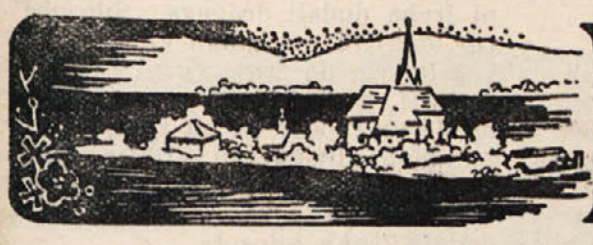

Po naši zemlji

Goriška mladina je obiskala naše kraje

Minulo soboto je prišla na Koroško devetčlanska mladinska skupina iz Gorice, da si ogleda nekatere naše kraje in posebnosti Slovenske Koroške ter da se seznani z borbo naše mladine in našega ljudstva sploh.

Večini od njih je bila Slovenska Koroška doslej sploh še neznana. Le dve tovarišici sta bili že na Koroškem in sicer ob letošnjem prvem kongresu Zveze slovenske mladine. Vsi so včlanjeni v „Zvezi slovenske mladine v Italiji“ in njihova borba tam se od naše v okviru Avstrije v ničemer ne razlikuje. Doletela nas je ista usoda. Vsi smo ločeni od matičnega naroda, eni tu, drugi tam. Kakor nam tukaj, tudi njim v Italiji odrekajo osnovne demokratične pravice, izpostavljeni so stalnemu nacionalnemu zatiranju, poskušajo jim vzeti materinski jezik in ga povsodi popolnoma izriniti, kakor nas na Koroškem, bi tudi njih v Italiji, na Goriškem, radi slej ko prej za vedno iztrebili.

Goriški mladinci so se na Koroškem kar dobro počutili, saj so bili med brati, med Slovenci, ki nas veže ista usoda. V soboto popoldne in deloma še v nedeljo so si ogledali Celovec. Pri tem so izkoristili tudi priložnost in si ogledali celovško razstavo, predvsem pa jugoslovanski razstavni prostor, ki jih je zelo navdušil in jim dal zagotovilo, da naša matična domovina ,socialistična Jugoslavija, napreduje na vseh koncih in krajih. V nedeljo popoldne so napravili izlet na Vrbsko jezero, kjer so se v kopališču tovariša Černica nekoliko ohladili. Povsod pa, kjer koli so hodili, je donela slovenska pesem, partizanska in narodna. Vsi so se zavedali, da hodijo po slovenski zemlji, ki je za svojo svobodo, za katero so jo ponovno opeharili, doprinesla nešteto žrtev in ki je prepojena s krvjo naših najboljših sinov in hčera.

Od tam so se podali na Trebinjo, kjer so naši kmetje priskrbeli za njih prenočišče.

V ponedeljek pa so se podali v Velikovec k spomeniku, ki ga je naše ljudstvo postavilo svojim nesmrtnim partizanskim junakom, ki so krvavelі za svobodo naše slovenske zemlje. Predsednik DFDL tov. dr. Franc Petek je gostom prikazal zgodovino narodno osvobodilne borbe v tem delu Koroške. Seznanil jih je tudi z našo borbo za ta naš spomenik, ki je trn v peti koroškim šovinističnim krogom in zakletim sovražnikom koroških Slovencev. Toda kljub vsem napadom smo spomenik očuvali in ga bomo tudi v bodoče.

Popoldne so se goriški mladinci vrnili. Vrnili so se v zavesti, da smo zamejski Slovenci, čeprav smo raztreseni po različnih državah, eno in isto in da nas prav nič ne more odtrgati od matičnega naroda. Našo borbo, ki je ena in ista, bomo nadaljevali, pri tem pa se krepko naslanjali na našo matično državo, socialistično Jugoslavijo, ki je in ostane naša edina opora in ki nas ni in nas tudi nikoli ne bo zapustila.

Nogometni turnir v Št. Primožu v Podjuni

Prehodni pokal Slovenske fizkulturne zveze je prejelo SD „Obir“

Slovenska fizkulturna zveza je v torek, dne 15. avgusta t. l. organizirala v Št. Primožu v Podjuni velik nogometni turnir, pri katerem so sodelovale štiri nogometne skupine in sicer: študentska nogometna skupina (Francozi in Dunajčani), ki je trenutno ob Zablaškem jezeru na počitnicah, KSK (Športni klub Sinča ves), Športno društvo „Obir“ Št. Vid v Podjuni in Fizkulturno društvo iz Št. Petra na Vašinjah.

Pri tem turnirju je šlo za prehodni pokal, ki ga je razpisala Slovenska fizkulturna zveza. Zato je bilo zanimanje za to nogometno tekmovanje tem večje, in to ne samo med nogometaši, temveč tudi med ljudstvom. Ob igrišču se je namreč zbrala velika množica ljudi iz vse okolice. Prišli so tudi izletniki, ki so bili ta dan ob Zablaškem jezeru, letoviščarji itd. Sicer pa bi lahko rekli, da je bil ta turnir mednarodnega značaja, saj so pri njem sodelovale tri narodnosti: Francozi, Avstrijci in Slovenci.

Tekme so se začele točno ob 15. uri.

Najprej sta se pomerila študentska nogometna skupina in KSK. Pred igro je vladalo splošno mnenje, da bodo zmagali študentje, končno pa je prišlo le drugače in zmago so odnesli nogometaši iz Sinče vesi.

Nato sta se pomerili Fizkulturno društvo Št. Peter n. V. in Športno društvo „Obir“ Št. Vid v P. Št. Peterjani v rdečih krojih so založili vse svoje sile in sposobnosti, da bi premagali Št. Vidčane v modrih krojih, toda „rdečim“ zmaga ni bila namenjena, čeprav so dobro igrali in za „modrimi“ prav nič niso zaostajali. Zmagala je skupina SD „Obir“.

Zdaj pa je bilo treba izvedeti, katera skupina od vseh štirih je najslabša in katera je najboljša. Zato sta se zdaj pomerili skupini, ki sta v prvih dveh igrah izšle kot najslabši, t. j. študentska nogometna skupina in FD Št. Peter. Tokrat so zmagali študentje proti FD Št. Peter 3:1.

Sledila je zadnja igra med KSK in SD „Obir“. Napetost je dosegla svoj višek, zakaj ta igra bo odločila, katera skupina bo dobila prehodni pokal. Gledalci so kar živeli z nogometaši, nekateri so vzklikali tem, drugi spet onim. Obe skupini sta igrali dobro in dali vse iz sebe. Borba je bila trda in je zahtevala od obeh mnogo napora. Končno pa je zmagala skupina SD „Obir“ proti KSK z rezultatom 1:0. Iz tega se vidi, da so šentvidski nogometaši že precej napredovali, saj so zmagali proti skupini, ki igra že več let in ima tudi že več prakse.

Tako je prejelo prehodni pokal SD „Obir“ v Št. Vidu v Podjuni, ki mu ga je ob zaključku turnirja izročil zastopnik Slovenske fizkulturne zveze. Pa tudi ostalim trem skupinam je SFZ izrekla priznanje in jim podarila po eno lepo slovensko knjigo kot spomin na nogometni turnir v Št. Primožu v Podjuni.

Podrobneje bomo o tem turnirju pisali v prihodnji „Mladi Koroški“ in ga ocenili tudi strokovno ter ilustrirali s slikami.

Kotmara ves. — Posestnika Janeza Polka, pd. Mikla na Ročici je pred kratkim doletela huda nesreča. V njegovem gospodarskem poslopju, ki ga je bil šele zadnja leta popolnoma obnovil in moderniziral, je v nedeljo, dne 6. avgusta t. l. okoli polnoči izbruhnil silen požar, ki je uničil ves zgornji del poslopja. Zgorela je tudi vsa krma, ki jo je imel že spravljeno, žito in drugi kmetijski pridelki. Uničeni so tudi vsi kmetijski stroji. Živino so s pomočjo sosedov, ki so takoj prihiteli, da pomagajo rešiti, kar se rešiti še da, k sreči še rešili in spravili na varno. Škoda je ogromna, cenijo jo približno na 120.000 šilingov, kar je za prizadetega v današnjih razmerah nedvomno zelo občuten udarec.

Na mesto požara so prihitele tudi štiri požarne brambe — domača in tri sosedne, katerim gre glavna zasluga, da ogenj, ki je ogrožal tudi stanovanjsko poslopje, ni zavzel širšega obsega. Iz kakšnega vzroka je požar izbruhnil, do danes še niso mogli dognati. Vsekakor bo potrebno mnogo truda, predno bo ta škoda popravljena in gospodarsko poslopje spet obnovljeno. —

Te dni je neki konj 13 letnega Vilibalda Auerja iz Kotmare vesi tako močno sunil s kopitom, da so ga morali prepeljati v sanatorij „Marija pomagaj“ v Celovcu. Ima precejšnjo rano na kolenu.

Št. Tomaž pri Celovcu. — Pretekli teden je 38-letni kmetijski delavec Ferdinand Kotarnik padel z mlatilnice in se pri tem precej poškodoval. Prepeljali so ga v bolnišnico.

Na Dravi. — Posestniku Francu Fugerju, pd. Smojerju je bila na paši v bližini Skočidola ukradena dobra plemenska koza. Krivca še niso mogli dognati.

116

PREŽIHOV VORANC:

POŽGANICA

„Če je pa tako, pa le dajte cekar sem!“

Štiri roke so iztrgale starki cekarček iz rok. Medtem ko ga je del propagandistov preiskoval, jo je eden sunil od sebe, da se je opotekla in zavreščala.

„To ni lepo, gospodje.“

„Zakaj pa lažete? To tudi ni lepo!“

Iz cekarja so drugi izvlekli še nekaj šopov zelenih letakov, za njimi pa zavoj sladkorja in zavoj kave.

„To je naš sladkor in naša kava!“ so razburjeno vzkliknili propagandisti.

Starka je vidno prebledela.

„Kje ste to dobili?“

„V Velikovcu so mi dali!“ je počasi odgovorila.

„Vam bom že pokazal: v Velikovcu so mi dali!

V Narodnem domu ste dobili...?“ ji je grozil Lužnikov.

Starka je molčala.

„Mati, to res ni lepo, kar delate!“ je pristopil k njej Kotalov Franci. „Z eno roko jemljete darove Slovencev, z drugo pa raznašate nemške letake!“

„Saj so slovenji!“ se je branila starka.

„Seveda slovenji!“ se je zadrl Lužnikov. „Po koroško so pisani, a za Avstrijo!“

Propagandisti so imeli v rokah letake, katere je zadnji čas pred plebiscitom začela tiskati nemška propaganda v koroškem slovenskem dialektu z namenom, da pridobi za Avstrijo tisto slovensko ljudstvo, ki se v šolah ni učilo slovenščine, a je doma govorilo slovenski, čeprav se je že odtujilo slovenstvu. Nemška propaganda je hotela s tem hkrati braniti teorijo, da Slovenci na Koroškem niso Slovenci, temveč posebna veja slovenskega naroda s posebnim kulturnim in jezikovnim značajem, sorodnim toliko nemškemu kot slovenskemu.

Letaki so imeli napise: „Koroški, pavri, kajžlarji, delavci!“ „Poslidna ura bije!“ „Slovenjem folku!“

„Zažgi ta strup!“ je rekel eden propagandistov Lužnikovemu. Ta je vrgel letake na tla in jih zažgal. Ko so bili že pepel, je stopil nanj in ga poteptal v cestno blato.

„Kaj pa z babo?“ je vprašal nekdo Kotnika. Navadno je tak koroški propagandist odnesel nekaj bunk, ako jih ni dobil še s pasjim bičem. Toda Kotnik je bil danes čisto posebne volje. Ves čas je brezbrižno stal ob strani in na vprašanje je najprej skomignil z rameni, potem pa nekako tvegano dejal:

„Kaj hočete? Pustite jo!...“

„Sladkorja ji pa ne damo!“ so rekli propagandisti.

Ženica jo je ubrala proti Krki, ne da bi se ozrla, propagandisti pa so odšli dalje proti Velikovcu. Niso bili še daleč, ko jih je srečala druga taka ženica, toda brez cekarja.

„Kam pa, mati?“

„Domov!“

„Ali bomo za Jugoslavijo ali za Avstrijo?“

Ženica jih je bistro pogledala, potem pa rekla:

„Menda bomo za Jugoslavijo!“

„Tako je prav, mati! Tu imate nekaj za vas!“

Propagandisti so ji dali zaplenjeni sveženj.

Ko se je oddelek bližal mestu, je mogel sproti ugotavljati, kako raste koroška propaganda iz tal: cesta je bila vsa polna koroškega propagandnega gradiva, po drevju in plotovih so viseli številni plakati in pozivali ljudstvo, naj se jutri izreče za svobodno avstrijsko republiko, domovino svobode in pravice za ljudi obeh jezikov — ter proti Jugoslaviji, nazadnjaški, militaristični državi pod srbsko oblastjo. Poznalo se je, da so bili slovenski propagandistični oddelki ves čas zelo pridno na delu, kajti večina teh plakatov je bila sproti potrgana. V samem mestu pa je bilo opaziti neko doslej neznano vrvenje; čudna napetost je vladala povsod in že zrak se je zdel tako nabit, da je tlačil možgane k tlom.

Čim je oddelek prišel v mesto, se je Kotnik takoj odpravil na stanovanje generala Maistra. Prijavil se je z geslom:

„Zelo važna in nujna stvar!“

„Kaj je takega, gospod Kotnik?“ ga je prijazno vprašal general in mu ponudil stol.

„Sedite!“

Velike generalove oči so ga mirno gledale, njegovo čelo nadkrito z močnimi belkastimi lasmi in podčrtano s košatimi obrvi, je izražalo prej nekaj vdanega, zvestega, kot pa nekaj trdega, vojaškega. Tudi nje-

Kako zdravimo napeto živino

(Nadaljevanje k članku „Vzroki in potek napenjanja goveje živine“ v predzadnji številki)

Kako preprečimo napenjanje? S tem, da živini ne pokladamo krme, ki je za napenjanje nevarna, da pred pašo vedno položimo nekaj suhe krme, paše pa dovolimo le toliko, da žival ostane še lačna in da odide še ne docela sita s paše. Tudi napajanje takoj po paši raje opustimo.

Če pa se bolezen že pojavi, jo seveda skušajmo odpraviti. Takoj, čim opazimo napenjanje, postavimo žival s sprednjim delom višje. Če nimamo v bližini grička ali kupa, snamemo hlevska vrata, jih na enem koncu visoko podložimo in prisilimo žival, da s prednjimi nogami stopi na to vzpetino. V gobec pa ji čim prej vlijemo 2 do 3 litre apnene vode, ki jo napravimo tako, da navadno apno raztopimo v vodi, površno precedimo, vlijemo v steklenico in potem zalivamo žival. Obenem naj nepretrgoma iz obeh strani nekdo močno masira in gnete lakotnice živali. Po zalivanju skušajmo žival dražiti na bruhanje, in sicer s tem, da jo z upogljivo palico, ki smo jo ovili z mehko krpo in nakvasili z oljem, dražimo, po mehkem nebcu v gobcu. Tudi polivanje živali z mrzlo vodo po križu je koristno. Vse to zdravljenje pa poskušajmo le toliko časa, dokler je žival še pri moči in se nam ni treba bati, da bi se zgrudila na tla.

Vpeljavanje požiralnikove cevi v želodec, ki je bilo svoj čas zelo v navadi, ni priporočljivo, ker v naglici, s katero skušamo pomagati živali, večkrat lahko zgrešimo pravo pot v želodec in namesto v požiralnik potisnemo pripravo v sapnik in pljuča, kamor je veliko lažji dostop, ker je sapnik odprta cev, dočim je požiralnik zaprt z mišičjem kot tobačni mehur ter ga more šele požirek odpreti. Tudi cev ne more veliko koristiti pri napenjanju, ker se takoj ob vhodu v želodec zadene v hrano in torej sploh ne pride do plinov. Obenem pa požiralnikova cev pritiska na sapnik in ovira že itak otežkočeno dihanje.

Če torej vidimo, da prej navedeni pripomočki ne pomagajo in da živali preti pogin, storimo zadnji korak in živali prebodemo vamp. Govedo se prebode vedno na levi strani telesa, kjer pretežno leži prvi želodec in to v sredini med kolkom in zadnjim rebrom, na mestu, ki je pri napeti živali najvišji. Vbod naj se vrši s trokarjem v smeri nekoliko poševno proti glavi. Vbod naj bo hiter! Če je koža pretrda in je nemogoče trokar z roko zabosti v želodec, lahko tudi s kakim trdim predmetom udarimo po trokarju ali pa prej kožo na mestu vboda nekoliko prerežemo. Čim je trokar do ročaja v želodcu, izvlečemo sulivo, da ostane v steni lakotnice samo cevka, ki je bila prej nameščena na sulici. Če bi se cevka takoj zamašila, ker hrana s silo pritisne vanjo, jo očistimo s primerno paličko. Radi pritiska bodo namreč plini, čim izvlečejo sulico, s tako silo izhajali skozi cevko, da bomo slišali oster pisk. Dobro je, če s prstom na cevki nekoliko zadržujemo izhod plinov in jih le polagoma izpuščamo. S tem preprečimo prehiter pritok krvi v območje želodca in odtok od možganov, kar bi sicer lahko povzročilo omedlevico. Cevko trokarja pustimo v vampu par ur, dokler ne pride želodec spet do svojega gibanja.

V primeru, da trokarja nimamo pri roki, lahko vbodemo žival tudi z vsaj 10 cm dolgim nožem, katerega potem vbodenega v vampu zavrtimo za 90° okoli njegove daljše osi ter s tem povečamo odprtino za izhod plinov. Vendar je priporočljivo, da ima vsaj vsaka vas, če že ne vsak posestnik, svoj trokar. Prednosti trokarja so namreč v tem, da trokarjeva ost, ki je brušena na tri ploskve, mišičevje v lakotnici in želodcu samo razmakne in ne razreže. Zato se luknja, ki jo povzroči trokar, takoj, čim ga izvlečemo, sama zapre in cela operacija se navadno posreči brez kapljice krvi. Pri nožu pa je prav obratno. Noževa ostrina napravi veliko rano in razreže v širini noževe ploskve vse mišičevje. Taka rana ne zaraste hitro. Zato se živali često na mestu vboda po cele tedne izcejajo zelene pene, pomešane s hrano, ki prihajajo naravnost iz želodca. Radi tega in radi zaraščenja želodčne stene s potrebušnico se napenjanje rado ponavlja. Velika prednost trokarja je tudi v tem, da ima cevko, ki jo pustimo v vampu, da skozi njo neovirano izhajajo plini.

Letos je treba misliti tudi na siliranje zelene krme

„Pri krmi bo pa letos pozimi trda predla“ toži veliko kmetov. In če vprašaš, ali so sejali kaj jesenske fure, po večini pravijo, da so je sejali več, kot druga leta. Na vprašanje pa, če so sejali tudi kaj za silo — koruzo, sončnice itd. — pa slišiš najrazličnejše odgovore. „Silosov še nimamo, so predragi“ pravi večina, dočim nekateri svojeglavno trdijo „silosi so za nič, škoda denarja, ki sem ga vtaknil notri“. Le malo je takih, ki silose hvalijo in pravijo, da imajo za letošnje kisanje veliko posejanega.

Letos pa bo treba silirati, kajti skoro vsak je prisiljen skrbeti, da niti mrvica krme ne bo šla v zgubo. Da o kisanju ali siliranju zelene krme obstoja ponekod še taka nevednost in da vlada napram silosom tako neupravičeno odklonilno stališče, kaže, da je v tem pogledu kmečko ljudstvo še premalo poučeno. Ker so nekateri le na milo srečo pričeli silirati krmo, so ne da bi vedeli, napravili pri siliranju napake in posledice tega — gnila silaža, motnje v prebavilih živali ali celo zvrženje nekaterih krav, hujšanje, slabša mlečnost in podobno — je rodila odklonilno stališče do silosov. Čeprav je siliranje enostavno, ga je pač treba vendar-le znati.

Silaža ni za nič, temveč je — če je potekalo kisanje pravilno — **dobra** in za živino pozimi prepotrebna. Kisana krma vsebuje obilo vitaminov in mnogo več hranilnih snovi, kot enaka krma, ki bi jo v jeseni posušili. Če bomo silažo drobno zrezali in močno stlačili ter neprodušno zaprli, potem se v silosu ne bo pokvarila. Zelena ali tako imenovana silo-koruza je za pravilen potek kisanja potrebna, vendar jo v skrajnem primeru lahko nadomestimo s „Silosolom“. Za dovoljno pridelovanje silozne koruze govori njen visoki hektarski pridelek. Če za siliranje določena krma sestoja iz dveh tretjin do ene polovice iz toliko dozorele koruznice da so zrna v storžih že mlečna, potem pri siliranju ni treba dodati dragega „Silosola“. Ob manjših množinah koruznice in v primeru, da zrnje še ni v mlečni zrelosti, je pa primeren dodatek Silosola potreben. Če pa zelene koruze sploh nimamo in siliramo samo deteljo in druge krmske rastline, potem moramo na 80 — 100 met. stot. dodati 25 kg Silosola.

Siliramo lahko vse krmske rastline, ki so jeseni na razpolago, dobro pa je, če jih pri rezanju silaže medseboj dobra mešamo.

Da pred siliranjem silose temeljito očistimo in namočemo stene in tla s silolakom je samo na sebi razumljivo.

Siliranje krme je pa mogoče tudi brez silosov na najcenejši način v preprostih jamah. Glavno je, da je zemlja taka, ki ne prepušča zraka (glina ali ilovica) in da jama ni tako globoka, da bi se na dnu pričela zbirati podtalna voda. Jamo nad zemljo povišamo lahko s obodom iz desk ali krajnikov; tudi ji damo lahko kakršno koli obliko, glavno je, da do silaže **ne prideta ne voda in ne zrak** (obod iz desk je treba obdati z ilovico) in da je jama samo tako velika, da ob odpretju jame vsak dan sproti pokrmimo vsaj 10 cm debelo plast silaže. Še posebej je pa treba pri kisanju v taki jami silažo močno stlačiti in (kakor pri silosu) pokriti od vseh strani s 30 cm debelo plastjo mastne ilovice. DOBROHOTNEŽ

Ne preganjajte in uničujte krastač

Krastača ali — kakor je podomače imenujemo — krota ima zaradi svoje grde oblike in barve v človeku zelo velikega sovražnika. To pa povsem po krivici, kajti ona je vsakemu poljedelcu, še posebej pa vrtnarju, zelo koristna in zvesta žival. Samo nerazumen in o koristih krastače nepoučen človek jo more preganjati in ubijati. V svojih nočnih pohodih po polju uniči veliko škodljivih hroščev, ličink, polžev, mušic in drugega mrčesa, kajti ti predstavljajo njeno hrano. Čez dan pa živi skrita po jamah, v grmovju in pod kamenjem, da bi s svojo nelepoto ne dražila človeškega očesa. Zato naj je pa tudi človek, če mu slučajno pride pred oči, ne preganja in ne ubija.

Pa še eno dobro lastnost ima krastača. Kjer se je navadila, tam tudi ostane in ne menja zlahka svojega lovišča ter se vrača vedno v eno in isto skrivališče. In prav zato je v vrtovih tako koristna, da bi jo moral imeti vsak vrtnar ali gospodinja na svojem vrtu.

Prosto po „Pflanzenarzt“.

---

govi košati brki niso mogli izbrisati tega vtisa.

Kotnik mu je pogledal naravnost v obraz in rekel:

„Gospod general, razbijmo plebiscit!...“

General Maister, ki je zaradi svojega revmatizma sedel v širokem naslanjaču, je osupnil; sprva je mislil, da je morda znorel... Pogledal ga je skoraj sočutno in razmišljal, kaj naj reče.

„Gospod General, prosim vas, razbijmo plebiscit!“

Kotnikov glas je bil zdaj skoraj proseč.

General Maister je sprevidel, da misli mož vendarle resno.

Gospod Kotnik, kaj pa govorite?...“

„Še enkrat ponavljam, gospod general, razbijmo plebiscit — dokler je še čas...“

Generalov sobojevnik je gledal svojega bivšega poveljnika s skoraj obupanimi očmi.

„Kaj govorite! To ni mogoče... in kakor vse kaže, tudi potrebno ni.“

General Maister je bil poveljnik vseh oboroženih sil v plebiscitnem ozemlju in kot tak odločilna oseba Narodnega sveta v Velikovcu.

„Pravim, da je potrebno, in če je potrebno — je tudi mogoče!“ je odločno in trdo nadaljeval bivši narednik.

„Kako to? Kakšni so novi razlogi? Zakaj obupavate? Saj smo vendar izvršili štetje naših glasov in našteli skoraj 70 odstotkov za Jugoslavijo. Če se ta cenitev skrči za deset, recimo, v najslabšem primeru, za petnajst odstotkov, imamo še zmeraj večino!“

„Počakajte, gospod general!“ je dejal Kotnik in se primaknil bliže. „Stvar ni tako rožnata! Če so te številke veljale pred mesecem, danes ne veljajo več. Razpoloženje prebivalstva se je zasukalo, nemška propaganda dela z velikimi uspehi, posebno odkar so odprte meje. Mi bomo plebiscit izgubili.“

„Vaša bojazen je neutemeljena! Za levi breg Drave utegnete imeti prav, toda na desnem, kjer živi večina glasovalcev, je položaj ugoden za nas.“ Pesnik-general je bil skoz in skoz optimist.

„Ali ne vidite, kaj se dogaja na samem desnem bregu Drave? V Borovljah, v Reberci in drugod je delavstvo stopilo v politični štrajk v prid Avstrije. Socialno demokratska stranka obvladuje delavstvo in kajžlarje. Če bo ta množica proti nam, smo izgubljeni. In to je gotovo!“

„Kljub temu so vaši pomisleki neutemeljeni! Rož je naš! Podjuna je naša!“

Kotnik je napravil izmučen obraz, se malo oddahnil, potem pa s še večjim poudarkom dejal:

„Razbijmo plebiscit — boste videli, da bo prav!“

Zdaj je general Maister kljub bolečinam v nogah planil kvišku.

Narednik Kotnik se je glasno zakrohotal:

„Dajte mi povelje — in jutri popoldne so razbite vse glasovalne škatle tukaj v Velikovcu, v Grebinju, v Grabštajnu, v Borovljah, na Žihpoljah, v Pokrčah, v Pliberku...“

Narednik Kotnik je nalašč imenoval vsa velika volišča, o katerih je bilo jasno, da bodo v veliki večini glasovala za Avstrijo, volišča, ki so drugi dan tudi resnično odločila usodo glasovanja.

General Maister je gledal Kotnika bolj prestrašeno, kot pa začudeno.

Ta je trenutek vprašujoče strmel v generala, potem pa nadaljeval:

„In če se vam ti kraji zdijo preveč enostranski, potem bodo razbite tudi žare v Beli, v Dobrlivasi, v Škocijanu v Rožeku, na Blatu...“ Zdaj je naštel kraje z domnevno slovensko večino.

General Maister je onemel.

„Znoreli ste! Ali ne veste, da sem odgovoren za red v plebiscitnem ozemlju, da sem odgovoren za nemoten potek glasovanja? Ali ne veste, da je Jugoslavija pred samo mirovno konferenco odgovorna za to?“

„Odgovorna sem, odgovorna tja — glavna stvar je, da preprečimo izgubo plebiscita, da zmešamo niti tisti plebiscitni komisiji, ki je očividno proti nam. S tem bomo pokazali mirovni konferenci, da ljudstvo ne trpi njenega enostranskega vmešavanja.“

„To ne gre, to je izključeno!“ je razburjeno odbijal general. Potem se je obrnil k naredniku in skoraj pomilovalno rekel:

„Kako pa vam je prišlo to v glavo? Kdo vam je zmešal pamet?“

Kotnik mu je odgovoril z glasom, ki je izražal tiho upanje:

„Kakor jaz mislim, misli veliko ljudi. Tega mnenja je večina propagandistov, ki gotovo najbolje poznajo razpoloženje glasovalcev. Tega mnenja so tudi mnogi člani Narodnega sveta. — Danes sem bil v Šentlipšu pri župniku in pri učitelju za Krko...“

„Ha, ha!“ se je košato zasmejal general Maister. „Zdaj že razumem. Oba sta sicer dobra Slovenca, toda prvi je čisto navaden trdoglavec, drugi pa je socialist, utopist in, ako hočete, tudi defetist.“

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.